

PROCES

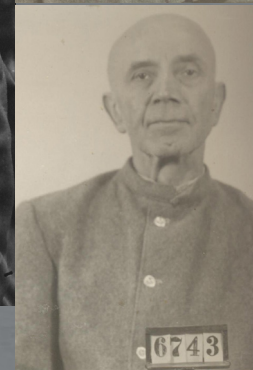
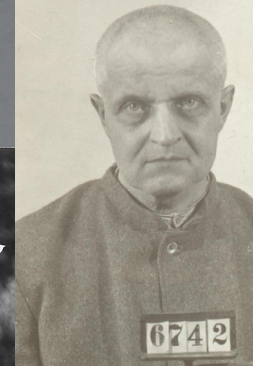
proti
vlastizradným biskupom

VOJTAŠŠÁKOVI
BUZALKOVI
GOJDIČOVI

O priebehu procesu vyšla
aj propagandistická
publikácia

Ján Vojtaššák (vľavo) a Michal Buzalka počas internácie v Děčíně v roku 1957

VÝSLEDKY PROCESU

Vzhľadom na rozsah príprav a vnútropolitický a zahraničnopolitický dosah patrilo proces so slovenskými katolíckymi biskupmi k najvýznamnejším politickým procesom na Slovensku v rokoch 1948 – 1954. V žiadnej z krajín sovietskeho bloku totiž neodsúdili naraz troch biskupov. O vplyve rozsiahlej propagandy svedčí aj 2 418 rezolúcií a telegramov, ktoré schvaľovali odsúdenie biskupov. Za vyjadrenie opačného názoru hrozili perzekúcie a aj preto len 25 zaslaných anonymov nesúhlasilo s procesom.

V roku 1955 M. Buzalkovi a P. Gojdičovi zmenili doživotný trest na 25 rokov odňatia slobody. Nasledujúci rok generálny prokurátor prerušil výkon trestu M. Buzalkovi a J. Vojtaššákovi, no komunistický režim ich držal v izolácii na území Čiech. J. Vojtaššák v rokoch 1958 – 1963 opäť uväznili. Brány väzenia nikdy neopustil P. Gojdič, ktorý zomrel v roku 1960 v Leopoldove. Ďalší dvaja biskupi dožili svoj život v Čechách – M. Buzalka zomrel v roku 1961 a J. Vojtaššák v roku 1965. Všetci boli po roku 1989 rehabilitovaní. Biskupov P. Gojdiča a V. Hopku vyhlásil pápež Ján Pavol II. za blahoslavených.

„Temnú izbu – deň a noc chodiť alebo stáť som viac ráz skúsil a to mi stačilo, aby sama spomienka na tmavú izbu a vyhrážka s ňou, urobila ma poslušným nástrojom vôle vyšetrojúceho referenta... Pod takým nátlakom som podpísal protokol.“

Pavol Gojdič, biskup

Zdroje fotografií: Archív bezpečnostních složek Praha, Archív Zboru väzenskej a justičnej stráže v Leopoldove, Biskupský úrad Spišské Podhradie, Archív Gréckokatolíckeho arcibiskupstva v Prešove, Archív Róberta Letza

www.upn.gov.sk

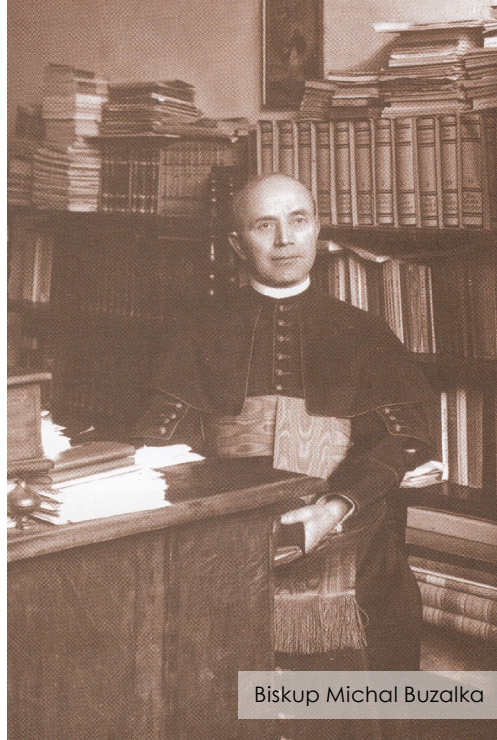
www.enrs.eu

POLITICKÝ PROCES SO SLOVENSKÝMI BISKUPMI

Komunistická ideológia od samého počiatku hlásala negatívny postoj k náboženstvu, ktoré považovala za prežitú ideológiu. Na religióznom Slovensku sa to začalo otvorene prejavovať po roku 1945, no zintenzívnil sa najmä po februári 1948. Prvotné sankcie postupne prerástli do tvrdých perzekučných opatrení, pričom ich najvyššou formou boli proticirkevné procesy. Vzhľadom na svoju početnosť sa cieľom najrozsiahlejšieho prenasledovania stala katolícka cirkev a jej najvyšší predstavitelia na Slovensku – biskupi.

Biskup Ján Vojtaššák

Biskup Michal Buzalka

Biskup Pavol Gojdič

Vyšetrowanie biskupov
riadil vyšetrowateľ ŠtB
Milan Moučka

CESTA K PROCESU

Konflikt medzi komunistickým režimom a katolíckou cirkvou pramenil z hlbokého rozporu medzi kresťanským a materialistickým svetonázorom tvoriacim základ komunistickej ideológie. Po prevrate vo februári 1948 si komunistické vedenie v oblasti cirkevnej politiky stanovilo dva základné ciele: z krátkodobého hľadiska postaviť nižší katolícky klérus proti vyššiemu; z dlhodobého hľadiska odpútať katolícku cirkev od Vatikánu a vytvoriť z nej tzv. národnú cirkev, plne oddanú novému režimu. Snaha o kontrolu katolíckej cirkvi však narážala na odpor biskupov, ktorí odmietli vyhlásiť úplnú lojalitu k režimu a svojimi ďalšími aktivitami radikalizovali vzťah moci k cirkevnej hierarchii. Komunistický režim sa preto rozhodol proti nej tvrdo zasiahnuť. Prvé úvahy o zorganizovaní procesu s českými a slovenskými biskupmi sa objavili už v roku 1949 počas procesu s maďarským kardinálom Józsefom Mindszentym.

Východiskom úderu proti biskupom sa stal proces s predstaviteľmi mužských reholí, ktorý vyvrcholil 4. apríla 1950 v Prahe. V rámci neho si komunistický režim vytvoril a otestoval mocenský mechanizmus, ktorý následne použil v ďalších proticirkevných procesoch. Tvorili ho zložky štátnej bezpečnosti, štátnej prokuratúry, Ministerstva spravodlivosti a štátneho úradu pre veci cirkevné, v prípade slovenských procesov Slovenského úradu pre veci cirkevné.

Zo začiatku sa uvažovalo o zorganizovaní troch procesov, no komunistické vedenie nakoniec schválilo prípravu dvoch procesov – českého a slovenského. V slovenskom procese mali vystupovať traja biskupi – sídelný spišský biskup Ján Vojtaššák, pomocný trnavský biskup Michal Buzalka a sídelný biskup gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove Pavol Peter Gojdič.

VYŠETROVANIE

Prvý mocenský zásah postihol v apríli 1950 biskupa Gojdiča a v máji aj jeho pomocného biskupa Vasilu Hopka. Obaja boli internovaní v súvislosti s tzv. Akciou P – pravoslavizácia, ktorá v apríli 1950 viedla k likvidácii gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. O dva mesiace neskôr biskupa Gojdiča vydali štátnemu prokurátorovi. Biskupa M. Buzalku zatkla štátna bezpečnosť v júli 1950 v Bratislave a ako posledný v septembri 1950 skončil vo vyšetrovacej väzbe aj takmer 73-ročný biskup J. Vojtaššák. Uvážnili ich v pražskej väznici Ruzyně, kde boli niekoľko mesiacov vystavení tvrdým vyšetrovacím metódam. Podpisy pod ich vykonštruovanými protokolmi si ŠtB vynucovala psychickým a fyzickým nátlakom. Teror vyšetrovacích orgánov slávil úspech.

PRÍPRAVA A PRIEBEH SÚDNEHO POJEDNÁVANIA

Od septembra 1950 sa začala vytvárať základná koncepcia procesu, ktorá mala byť rovnaká ako v českom procese, len s tým rozdielom, že sa zameria na niektoré

špecifické slovenské problémy. Podľa plánu organizátorov mal proces definitívne vyriešiť konflikt medzi biskupmi a komunistickým režimom, exemplárne potrestať časť biskupov (zvyšok zastrašiť), skompromitovať cirkevnú hierarchiu v očiach veriacich, prispieť k politickej prevýchove mas, zvýšiť dôveru k režimu a jeho ideológii, odsúdiť myšlienku slovenskej štátnosti a tradíciu slovenského ľudáctva a odhaliť Vatikán ako nástroj medzinárodného „imperializmu“.

Trestné oznámenie na trojicu biskupov podalo Veliteľstvo ŠtB v novembri 1950 a obžalobu definitívne vypracovala prokuratúra začiatkom januára 1951. Biskupi v nej boli obvinení zo zločinu vojenskej zrady, velezrady a vyzvedačstva.

Proces proti J. Vojtaššákovi a spol. sa konal 10. – 15. januára 1951 v Justičnom paláci pred senátom štátneho súdu v Bratislave, Proces sprevádzala rozsiahla propagandistická kampaň v tlači a v rozhlase. Súd sa stotožnil s vykonštruovanými obvineniami prokuratúry, čo sa prejavilo aj na výške uložených trestov – M. Buzalka a P. Gojdič boli odsúdení na doživotie a J. Vojtaššák na 24 rokov odňatia slobody.

Na proces s J. Vojtaššákom a spol. nadväzovali procesy s ďalšími dvomi slovenskými biskupmi – pomocným spišským biskupom Štefanom Barnášom a biskupom Vasilom Hopkom (obaja boli odsúdení na 15 rokov odňatia slobody).